

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
Mari Ahonen-Walker, toiminnanjohtaja
Reetta Pietikäinen, asiantuntija
Rautatieläisenkatu 6, 00520 Helsinki
tyopajayhdistys@tpy.fi
010 279 2720

8.8.2018

Viite: SMDno-2018-1061

Lausunto sisäministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi arpajaislain muuttamisesta

Arpajaislakia koskevan muutosesityksen tavoitteena on tehostaa rahapelaamisesta aiheutuvien haittojen ehkäisyä ja vähentämistä. Keskeisenä keinona esitetään raha-automaattipelaamisen tapahtumista tunnistautuneena vuodesta 2021 alkaen. Lisäksi esityksen toisena tavoitteena on keventää tavara-arpajaislupiin liittyvää hallinnollista taakkaa ja sujuvoittaa niihin liittyviä lupaprosesseja.

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry (TPY) keskittyy lausunnossaan näistä ainoastaan 14 c §, joka koskee pelaajan tunnistamista pelipisteeseen sijoitetussa raha-automaatissa. Siihen liittyvä tavoite rahapelaamisesta aiheutuvien taloudellisten, sosiaalisten ja terveydellisten haittojen ehkäisemisestä ja vähentämisen tehostamisesta on yhdistyksen näkemyksen mukaan kokonaisuudessaan tärkeä ja kannatettava. Ratkaisuna esitetyllä pelaajan tunnistamisella voidaan kuitenkin arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia yleishyödyllisten yhteisöjen, kolmannen sektorin ja kuntien nuorille tuottamien palveluiden ja toimintojen toteuttamiseen, eikä esitetyn muutoksen aiheuttamia vaikutuksia näihin ole esityksessä riittävällä tasolla tunnistettu tai arvioitu. Luonnoksen kirjausta siitä, että *“esityksellä voi olla jossain määrin vaikutuksia myös yleishyödyllisten yhteisöjen ja kolmannen sektorin toimintaan niille myönnettävien avustusten määrän vähentyessä”* (s.17) ei voi pitää riittävänä huolellisena arviona.

Merkittävä osa yleishyödyllisten kansalaisjärjestöjen työstä rahoitetaan veikkausvoittovaroin. Kolmannen sektorin palvelu-, harrastus- ja vapaaehtoistyön sekä edunvalvontatoiminnan on arvioitu oleva vaikuttavaa sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta. Veikkausvoittovaroilla tehdään merkittävää työtä myös muilla nuorisotyön kentillä, ja näistä toiminnoista leikkaamisella on yhteiskunnallisesti epäsuotuisia vaikutuksia sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Jo tällä hetkellä nuorisoyhdistysten ja nuorisotyön saamat muut julkiset avustukset ovat verrattain pieniä, eivätkä ne kestä leikkauksia. Yhdistyksen toimialalla veikkausvoittovarojen pienenemisellä olisi suora heikentävä vaikutus sekä etsivän nuorisotyön että erilaisten matalan kynnyksen toiminnallisten palveluiden saatavuuteen ja saavutettavuuteen paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti. Huomattavaa on, että nuorisotyön toimijoilla on keskeinen rooli yhteiskunnallisten ongelmien, kuten esimerkiksi pelihaittojen korjaamisessa, vähentämisessä ja ennaltaehkäisyssä. Erilaisten palveluiden ja toimintojen vähenemisen lisäksi leikkaus vaikeuttaisi koko nuorisotoimialan kokonaisvaltaista kehittämistä.

Esitysluonnoksessa todetaan, että rahapelaamisen kokonaisuuteen liittyvä hyöty- ja haitta-analyytitutkimus on Suomessa käynnistynyt, mutta sen tulokset puuttuvat vielä. Johdonmukaista lainvalmistelua olisi, että asia kartoitettaisiin perusteellisesti, sen jälkeen arvioitaisiin sekä myönteiset että kielteiset vaikutukset ja lopuksi luotaisiin ratkaisuja näiden perusteella. Esitysluonnoksessa tarjotaan ratkaisuksi yksittäistä välinettä, jolla pelihaittoja voidaan mahdollisesti vähentää. On vaarana, että nyt suunnitellut toimet eivät

tosiasiallisesti vähennä peliongelmia, vaan ne siirtävät pelaamisen yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolelle. Tällöin seurauksena on toiminnasta syntyvien suotuisten sivuseurausten eli kansalaisjärjestöille kanavoitavien varojen väheneminen ja sitä kautta yleishyödyllisen toiminnan ja palveluiden heikkeneminen sekä edelleen peliongelmaisten aikaisempaa heikompi tavoittaminen. Muutosesitys tulisi laatia vasta hyöty- ja haitta-analyysin sekä sisäministeriön asettaman laajemman arpajaislain muuttamista koskevan hankkeen esiselvityksen jälkeen. Kyseisessä esiselvityksessä pyritään tarkastelemaan mm. yksinoikeusjärjestelmän ulkopuolisen pelaamisen estämisen teknisiä ja lainsäädännöllisiä mahdollisuuksia sekä pelaajan itsensä asettamien rajoitusten käyttöönoton mahdollisia laajennuksia. Pahimmillaan nyt esitettävällä ratkaisulla ohjataan riski- ja ongelmapelaajat ulkomaisille pelialustoille, ja vasta myöhemmin pyritään selvittämään, kuinka näiden toimintaa voitaisiin Suomessa rajoittaa.

TPY kiinnittää kokonaisuudessa huomiota myös siihen, ettei lakiesityksen valmisteluprosessi ole edennyt hyvän hallintotavan periaatteiden mukaisesti, avoimuutta, asiantuntijoiden riittävää kuulemista ja huolellista kokonaiskuvan muodostamista noudattaen. Valmistelun kiireellisyydestä kielii hankkeen aikataulu ja lausuntokierroksen sijoittuminen keskelle lomakautta, joka käytännössä on estänyt kansalaisjärjestöjen periaatteisiin kuuluvan jäsenistön kuulemisen. Kuitenkin esitys sisältää mahdollisten myönteisten tulosten lisäksi selkeitä uhkia kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksille. Valmistelun keskeneräisyydestä kertoo myös esitysluonnokseen kirjatun, tunnistautumiseen liittyvän valtioneuvoston asetuksen puuttuminen muutosesityksen yhteydestä.

Yhteenvetona TPY toteaa,

että arpajaislain uudistus tulee toteuttaa niin, ettei Veikkauksen edunsaajien toiminta supistu, eikä niiden asema tai toiminnan piirissä olevien ihmisten tilanne huonone. Yhdistys esittää 14 c §:n uudelleenvalmistelu hyöty- ja haitta-analyysin sekä esiselvitystyön jälkeen. Toissijaisesti yhdistys katsoo, että mikäli esitysluonnoksen 14 c §:ä ei palauteta valmisteluun, lakia tulisi soveltaa sen osalta vasta 1.1.2023 lukien. Esitettyä pidempi siirtymäaika olisi edelleen talouspoliittisen ministerivaliokunnan päätöksen mukainen, ja lisäksi se mahdollistaisi Veikkauksen edunsaajien suunnitelmallisen ja hallitun valmistautumisen muutokseen.

Kokonaisuus tuo esiin sen, ettei kansalaisjärjestöjen tarvitsemista taloudellisista toimintaedellytyksistä ja niiden rahoituslähteistä käydä riittävää keskustelua eikä niitä koskevaa lainsäädäntöä valmistella hallinnonalat ja sektorirajat ylittävänä laajana kokonaisuutena. Osana uudistusta tulee käynnistää laajapohjainen työ avustusjärjestelmien kehittämisestä ja kansalaisjärjestöjen rahoitusmalleista tulevaisuudessa. Samalla tulee rakentaa suunnitelma, kuinka vähenevät veikkausvoittovarot kompensoidaan niin, ettei kansalaisjärjestöjen tai muiden toimijoiden rooli heikoimmassa asemassa olevien ihmisten arjen tukena vaarannu.